

Täysistunto

Tiistai 25.10.2022 klo 13.59—19.02

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 228/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Andersson.

Keskustelu

14.32 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuon eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 5 §:n muuttamisesta. Tässä esityksessä alennetaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja niin, että maksujen perusteena olevia tulorajoja korotetaan 33 prosenttia. Esityksellä parannetaan lapsiperheiden ostovoimaa, tuetaan pieni- ja keskituloisia lapsiperheitä elinkustannusten ja sähkön voimakkaan hinnannousun vuoksi. Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen, ja lain on tarkoitus tulla voimaan pysyvästi 1. päivä maaliskuuta 2023 alkaen.

On syytä kiinnittää huomiota siihen, että tämän lainmuutoksen myötä merkittävä osa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta on jatkossa kokonaan maksutonta. Asiakasmaksut laskevat kaikkien muiden asiakasmaksujen piirissä olevien tulokymmenysten mediaanituloilla paitsi suurimman tulokymmenyksen. Muutoksen johdosta viiteen alimpaan tulokymmenykseen kuuluvat perheet olisivat pääosin vapautettu kokonaan varhaiskasvatusmaksuista mediaanituloilla tarkasteltuna. Arviolta jopa 30 000 uutta perhettä siirtyy niin sanottuun nollamaksuluokkaan. Tämä on tärkeä arvovalinta. Esimerkiksi kolmen hengen perheistä, joissa yksi lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen, seitsemän pienituloisinta tulokymmenystä ei keskimäärin jatkossa maksaisi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Kahdeksannessa tulokymmenyksessä varhaiskasvatuksen asiakasmaksut ovat mediaanituloilla kuukaudessa noin 77 euroa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen seurauksena kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tämä kompensoidaan kunnille kohdistamalla niille aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta. Verontilityslain ja tuloverolain muuttamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys. On kuulunut huolta siitä, että yhteisövero ei kohdennu kuntiin samassa suhteessa kuin kunnat menettävät varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuloja. Tästä aiheutuvaa haittaa lievennetään kuitenkin ylikompensaatiolla, eli mak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

sutulokertymän menetystä, joka on 70 miljoonaa, kompensoidaan kohdentamalla 100 miljoonaa yhteisöveron tuottoa kunnille.

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen arvioidaan tuovan varhaiskasvatukseen noin 2 900 uutta lasta. On äärimmäisen tärkeätä ja puolueiden kesken on myöskin ollut laajaa yhteisymmärrystä siitä, että haluamme sekä edistää makсутonta varhaiskasvatusta että edistää varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousua, ja molempien tavoitteiden osalta on myöskin edistytty reippain askelein. Olemme julkisuudesta kuitenkin kaikki pitkään saaneet lukea, että varhaiskasvatuksen henkilöstötilanne paikoin on kriittinen — me tarvitaan paljon uusia ammattilaisia alalle — ja siksi on äärimmäisen tärkeätä, että panostuksia myös varhaiskasvatuksen laatuun jatketaan tulevaisuudessa, eli rahaa on riitettävä myöskin siihen, että parannetaan työskentelyolosuhteita ja laatua varhaiskasvatuksen piirissä. Tämä hallitus on lisännyt varhaiskasvatuksen pysyvää rahoitusta, indeksikorotukset pois lukien, lähes 50 miljoonaa euroa — indeksikorotukset toki sitten kasvattavat tätä summaa. Laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus, ja meidän tulee huolehtia siitä, että tämä oikeus toteutuu myös käytännössä, ei vain juhlapuheissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

14.35 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys asiakasmaksujen alentamisesta nostamalla 33 prosentilla tuloarvoja on varmasti ilouutinen monelle perheelle, ja jos hyviä puolia luettelen tässä vielä, niin on tärkeää, että tuloarvojen muutos kohdentuu keskituloihin perheisiin, joilla muutenkin kustannukset nousevat korkealle. Pienituloiset perheet ovat jo nykyisin maksuttomuuden piirissä, ja nyt siis yhä useampi perhe pääsee tähän maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin.

Hyvä tavoite on myös lisätä työnteon kannustimia, ja niin kuin esityksessä todetaan, niin kannustinten parantuu työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 1 900 henkilöllä vuoteen 2026 mennessä. Toivottavasti tämä toteutuu.

Mutta tämän johdosta myös varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa. Toki positiivista on se, että verotulot kasvavat, sosiaaliturvamenot toivon mukaan pienenevät, mutta lausuntopalautteessa on tuotu laajasti esille huoli siitä, että varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen varhaiskasvatuksen toteuttaminen on jo tällä hetkellä erittäin haasteellista juuri resurssien riittämättömyyden ja henkilöstöpulan vuoksi. Tämän muutoksen, jota nyt ollaan tekemässä, arvioidaan lisäävän noin 2 900 lasta varhaiskasvatukseen osallisuuteen vuoteen 2026 mennessä, ja tälläkin hetkellä keskeinen ongelma on päivähoiton tilanne, eikä asiakasmaksujen alentaminen tätä laatukysymystä paranna — päinvastoin se lisää ongelmia, koska lasten määrä lisääntyy. Monin paikoin on jopa vaikeutta saada edes päiväkotipaikkaa isoissa kaupungeissa. Saman perheen lapsille tarjotaan päiväkotipaikkoja eri päiväkodeista eri puolilla kaupunkia, mikä tekee jo hoitoon viemisestä haasteellista.

Olisikin todella tärkeää nyt saada kuulla vaikkapa ministerin suusta, mitkä ovat tämän lisäyksen vaikutukset varhaiskasvatukseen henkilöstömäärään ja varhaiskasvatukseen laatuun, ja ihmettelen, että tuosta esityksestä ei löytynyt tällaista lukemaa. Tässä on vähän samanlainen tilanne kuin tuossa vanhusten ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen parantamisessa, että ei sitten ole tietoa, millä tavalla nämä tekijät, varhaiskasvatuksen opettajat ja hoitajat, lastenhoitajat, tänne saadaan ja mikä on myös tilojen tarve. Kun tavoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

tellaan laatua, kysymys on riittävästä henkilöstömäärästä, riittävän pienistä lapsiryhmistä. Huonosti resursoitu varhaiskasvatus ei ole lapsen etu, ja uskon, että monissa perheissä ilahduttaisiin siitä hyvästä laadusta ja riittävän pienistä ryhmistä vielä enemmän kuin näitten maksujen alentamisesta, ja hallituksen todellakin tulisi nyt antaa vastaukset siihen, millä tavalla laatua ja resurssien tasapainoa kehitetään enemmän kuin tätä ikään kuin osallistumisasteen kasvua. Vaihtuva henkilökunta ja henkilöstön puute ovat todellisia ongelmia, mikä ei lisää myöskään sinne varhaiskasvatukseen viemisen houkuttelevuutta. Keskituloisten kohdalla hoitoon viemisen esteenä tälläkään hetkellä tuskin on se maksujen korkeus, ainakaan kaikkien kohdalla, vaan se, että hoito halutaan erityisesti pienten lasten kohdalla järjestää toisin, jos tuntuu, että se hoito ei ole riittävän laadukasta.

Keskeisiä ongelmia myös tällä alalla ovat palkkauskysymykset. Vaikka ne eivät ministerin tontille kuulu, niin tässä yhteydessä on kyllä välttämätöntä nostaa sekin esiin. Yliopistokoulutuksen saaneen varhaiskasvatuksen opettajan palkka on kuntasektorilla kuukaudessa keskimäärin 2 799 euroa ja yksityisellä 2530 euroa, ja kun palkkataso pitkään koulutukseen ja vaativaan työhön nähden on näin matala, niin kyllä monella on sitten houkutus haakeutua muihin tehtäviin, vaikka tätä koulutustakin lisättäisiin. Ja palkkausta on vaikea parantaa, ellei tähän varhaiskasvatusalaan saada osoitettua lisää resursseja. Tämä esitys ei sitä ratkaise. Päinvastoin, tämä lisää haasteita, koska se lisää lasten määrää päivähoidossa ilman, että meillä on mitään tietoa siitä, että resurssit tulisivat perässä. Eli vielä asiakasmaksujen alentamista tärkeämpää olisi panostaa siihen, että alasta saataisiin houkuttelevampi, ja resursseja on mielestäni välttämätöntä kohdentaa myös henkilökunnan palkkaukseen ja määrään, lapsen ja henkilöstön edun mukaisesti ryhmäkokoihin. Hätähuudot varhaiskasvatuksesta, monin paikoin hyvin kaoottisestakin tilanteesta, on otettava vakavasti.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös yksityisen varhaiskasvatuksen toiminnan edellytyksiin, sillä tämän esityksen myötä asiakasvirta julkisesti tuotettuihin palveluihin kasvaa ja heikentää yksityisten toimijoiden toimintaedellytyksiä. Palautteen antajien mukaan jo vuonna 2021 voimaan tullut asiakasmaksujen alennus aiheutti siirtymistä kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen piiriin.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi totean, että esityksen fiskaaliset vaikutukset valtiontalouteen ovat huolestuttavia. Menojen lisääminen tapahtuu jälleen kerran valtion velkataakkaa kasvattamalla eikä ole siksikään kestäväällä pohjalla. Jos meillä ylipäättään voi olla varhaiskasvatuspalveluita tulevaisuudessa, on julkisen talouden tilaa saatava kestävämmälle pohjalle.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä, Mai.

14.43 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen on hieno asia, ja tämä on tervetullut kädenojennus vastata inflaatioon ja esimerkiksi nyt sähköjen hinnannousuun. Tämä parantaa erityisesti pienituloisten ja keskituloisten lapsiperheiden asemaa.

Maksujen alentaminen voi osaltaan myös vähentää työnteon kannustinloukkoja ja parantaa työnteon taloudellista hyötyä. Kun työllisyys paranee, nousee myös varhaiskasvatuksen osallistumisaste, millä on kauaskantoisia vaikutuksia esimerkiksi lasten välisiin oppimiseroihin. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta varhaiskasvatuksen osallistumisasteen kasvu lisää myös sukupuolten tasa-arvoa. Koska naisilla useimmiten on hoitovastuu per-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

heissä, heijastaa varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä myös sitä, millaiset mahdollisuudet naisilla on tehdä palkkatyötä. Maksujen alentaminen ei siis ole ainoastaan yksi vastaus tähän akuuttiin kriisiin, vaan myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymys.

Arvoisa puhemies! Se, että meillä on maksuton peruskoulu ja nyt myös maksuton toinen aste, tasaa sosioekonomisen taustan synnyttämiä eroja valtavasti. Myös varhaiskasvatukseen osallistumisella on isoja vaikutuksia myöhempään elämään. Varhaiskasvatus kehittää lasten kielitaitoa ja kognitiivisia taitoja, edistää sosiaalisten suhteiden kehittymistä ja tarjoaa sellaisia vertaissuhteita, joihin kotona ei välttämättä ole mahdollisuutta. Varhaiskasvatukseen osallistuminen parantaa lasten valmiutta aloittaa koulutie, ja sillä on myös vaikutuksia oppimiseen ja pärjäämiseen koulussa myöhemminkin.

On valitettavasti kuitenkin niin, että varhaiskasvatukseen osallistuu Suomessa huomattavasti vähemmän lapsia kuin muissa Pohjoismaissa. Sekä hallituksella että omalla puolueellani, vasemmistoliitolla onkin tavoitteena nostaa varhaiskasvatuksen osallistumistasetta. Olen siis iloinen, että varhaiskasvatuksen maksujen alentamiseen on päädytty. Se lisää varhaiskasvatuksen kysyntää, mikä tasaa tietä erityisesti vähävaraisissa perheissä kasvaville lapsille. On myös hienoa, että tämän uudistuksen myötä arviolta 30 000 kotitaloutta siirtyy maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Itse ajattelen, että koko varhaiskasvatus voisi olla tulevaisuudessa maksutonta.

Arvoisa puhemies! Jokaisella lapsella tulee tosiaan olla oikeus saada laadukasta varhaiskasvatusta, ja kuten ministeri täällä toi hyvin esille ja kuten tiedämme, henkilöstöresurssipula, uupuminen on näiden maksujen lisäksi aito haaste tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Eli samaan aikaan, kun tehdään panostuksia varhaiskasvatuksen osallistumistaseen kasvattamiseksi, on myös pidettävä huolta siitä, että varhaiskasvatuksen resurssit turvataan nyt ja jatkossa. — Kiitos.

14.46 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämähän on hyvä asia, mutta samalla tämä esitys on kuvaava esimerkki nykyhallituksen päätöksenteosta ja siitä, että hallitus ei välitä velkaantumisesta vähääkään. Nimittäin kun keskustan puheenjohtaja Annika Saarikko keksi vaalitemppuna yhden kuukauden ylimääräisen lapsilisän, niin sosiaalidemokraatit halusivat saada tämän lisäksi varhaiskasvatusmaksuihin alennusta ja vasemmistoliitto halusi saada näiden kahden lisäksi korotuksia eräiden sosiaali-etuuksien lapsikorotuksiin. Nämä kaikkihan ovat hyviä asioita. [Mai Kivelä: Hyvä! — Pia Lohikoski: Niin ovat!] Näin voidaan toimia, kun ei ole minkäänlaista budjettirajoitetta, ei välitetä vähääkään siitä, mitä velkaantuminen tarkoittaa: kaikki hyvät eri puolueiden vaatimukset voidaan toteuttaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Andersson.

14.47 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Tähän yleiseen tilanteeseen liittyen toisin itse esille, että hyvin monet tahot ovat nimenomaan suosittaneet hallituksille kohdennettuja tukitoimia. Esimerkiksi nämä köyhimpien lapsiperheiden etuuksien korotukset, mihin edustaja Zyskowicz viittasi, ovat nimenomaan kohdennettuja tukitoimia yhteiskunnan kaikkein vähävaraisimmille. Tälläkin toimenpiteellä, tällä maksujen alennuksella, kuten monet edustajat, myöskin edustaja Räsänen, tässä ovat tuoneet esille — samalla, kun pystytään tätä kautta tukemaan pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden ostovoimaa inflaation oloissa — saadaan samanaikaisesti toteutettua monia muita hyviä asioita: paran-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

nettua työnteon kannustimia ja myöskin lisättyä niiden lasten määrä, jotka varhaiskasvatukseen osallistuvat. Siksi muun muassa myöskin edellisellä hallituskaudella tehtiin ihan vastaavan suuruinen muutos näihin maksuihin.

Mitä tulee huomioihin, jotka on nostettu esille liittyen laatuun, pitää todeta, että ministerinä yhdyin niihin aika pitkälti. Olen itsekkin sitä mieltä, että meillä pitää riittää resursseja myöskin varhaiskasvatuksen laadun vahvistamiseksi. Tämän hallituskauden aikana, kun katsotaan indeksikorotukset mukaan lukien varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen pysyvä rahoitus, se on kasvanut melkein 300 miljoonaa, ja sen päälle tulee vielä tasa-arvorahoitus, joka on myönnetty tällä kaudella sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen. On myös tehty ihan suoraan lainsäädäntöön ja asetuksiin parannuksia: on pienennetty ryhmäkokoja yli kolmevuotiaiden osalta, on tiukennettu tulkintaa liittyen tilapäisiin ylityksiin, on säädetty varhaiskasvatuksesta annettavasta tuesta, on lisätty koulutusmääriä korkeakouluissa, vaikka edelleen varmasti on tarvetta myöskin siellä sitä paikkamäärää lisätä.

Siitä huolimatta tämä henkilöstötilanne jatkuu erittäin vaikeana, ja itsekkin olen sellaisen johtopäätöksen tehnyt, että tämä asia ei ratkea myöskään ilman parannuksia työehtoihin ja palkkaukseen. Kuten edustaja Räsänen totesi, me emme pysty siitä täällä suoraan päättämään kansanedustajina, mutta ainakin itse olen julkisuudessa tuonut esille, että ainakin itse toivon, että näille ammattilaisille maksettaisiin enemmän palkkaa ihan puhtaasti siitä syystä, että pääkaupunkiseudulla on aika vaikeaa löytää asuntoa, tulla toimeen sillä palkalla, mitä näille alan ammattilaisille maksetaan. Jos sitten asuu toisessa kunnassa, missä myöskin on tarvetta varhaiskasvatuksen ammattilaisille, on totta kai sitten helpompi jäädä siihen kuntaan sitä työtä tekemään. Eli minun nähdäkseni tämän tilanteen ratkaiseminen vaatii ikään kuin tällaisen hyvän kierteen luomista: toimia valtiolta, toimia kunnilta, toimia myöskin siellä työmarkkinapöydässä, ennen kaikkea yhteistyötä varhaiskasvatuksen aseman ja laadun parantamiseksi.

Pahoittelen, puhemies, omaa aikatauluani, mutta tämän tärkeän keskustelun kanssa päällekkäin on varhaiskasvatuksen kriisikokous, minkä kollegani Honkonen on kutsunut koolle, [Sari Sarkomaa: Se varhaiskasvatuksen arvostamisesta!] joten ajattelin, että itse lähtisin täältä hieman etuajoissa tästä lähtien. Pahoittelen sitä kaikille edustajille. [Vasemmalta: Ihan hyvä valinta!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohikoski.

14.51 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta on tervetullut tuki inflaation laukkaamisesta kärsiville lapsiperheille. Pieni- ja keskituloisissa perheissä on pelätty lähestyvää talvea sähkön hinnan nousun vuoksi. Nämä perheet voivat olla sellaisia, joissa ei välttämättä aiemminkaan ole ollut paljon ylimääräistä tuhlettavaa mutta on kuitenkin pärjätty — nyt voi olla toisin. Mutta on hyvä, että hallitus on tarttunut toimeen ja on varmistamassa, että lapsiperheissä pärjättäisiin myös tulevien vaikeiden aikojen yli. Tässä kokonaisuudessa varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on merkittävä tuki, jonka lisäksi esimerkiksi joulukuussa on luvassa tämä ylimääräinen lapsilisä, johon täälläkin on viitattu.

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatus on tärkeä eriarvoisuutta purkava järjestelmä, jolla varmistetaan, että perhetausta ei pääse luomaan oppimiskuiluja lasten välille. Esimerkiksi oppimisen tuen tarve huomataan paremmin, jos lapset ovat varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatuksen laatu on Suomessa hyvä, ja sen parantamiseen tulee jatkossa satsata

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

enemmän. Sekä pienemmät ryhmäkoot että riittävä henkilöstö ovat tärkeitä asioita. Siksi varhaiskasvatuksen laatuun tulee satsata myös lisäresursseja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Entistä useampi keskituloinenkin pääsee jatkossa varhaiskasvatusmaksujen huojennuksen piiriin, kun tuloarajaa nostetaan. Uudistus tuo kuitenkin myös haasteita kunnille, ja tämä on tärkeää tunnistaa. On uutisoitu, että esimerkiksi Mikkeli joutuu pohtimaan, onko sen tarkoituksenmukaista periä enää maksuja yhä pienenevältä määrältä varhaiskasvatuksen asiakkaita. Siellä on arvioitu, että jatkossa jopa 75 prosenttia asiakasperheistä olisi vapautettu varhaiskasvatusmaksuista. Jos on kustannustehokkaampaa poistaa varhaiskasvatusmaksut kokonaan, on kuntien järkevää tehdä vaikutusarviointia maksuttomaan varhaiskasvatukseen siirtymisestä. Maksuttoman varhaiskasvatuksen tarjoaminen onkin pidemmällä aikavälillä hyvä tavoite, johon tulisi pyrkiä myös valtakunnallisesti, sillä ovathan muutkin koulutusasteet Suomessa maksuttomia.

Arvoisa puhemies! Valtio on korvaamassa kunnille varhaiskasvatusta koskevat maksutulot, jotka kunnat ovat nyt menettämässä maksujen vähenemisen takia. Käytännössä tämä on tarkoitus toteuttaa muuttamalla yhteisöverotuoton jako-osuutta, toisin sanoen kunnille ollaan jakamassa suurempi potti yrityksiltä kerättävien verojen tuotoista. Kuntien maksutuottomenetyksen kompensoimiseksi on varattu noin 100 miljoonaa euroa. Valtakunnan tasolla kokonaismäärä on Kuntaliiton arvion mukaan riittävä. Ongelmallista kuitenkin on, että kompensatiotapa kohtelee kuntia eriarvoisesti, koska se kohdentuu kuntiin eri tavalla riippuen kunnan yhteisöverotuotosta. Vastaisuudessa toivon, että lakimuutoksia tehtäessä huomioitaisiin, että kompensointien rahoitusmallia tulisi hakea mieluummin valtionosuusjärjestelmän kautta, koska yhteisöverokanta on eri kunnissa erilainen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kvarnström.

14.55 Johan Kvarnström sd: Arvoisa puhemies, ärade talman! Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentaminen on perusteltua. Se helpottaa perheiden taloutta ja edistää työllisyyttä. Lisäksi muutos nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta.

Osa ajattelee, kuten esityksestä saadusta palautteesta kävi ilmi, että maksujen alentaminen voi vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun, mutta se ei ole hyvä perustelu sille, että osa lapsista jätettäisiin varhaiskasvatuksen ulkopuolelle. Sillä argumentilla voisimme puhua osallistumisasteen laskemisen puolesta, koska se helpottaisi kustannuspaineita ja henkilöstöpulaa, mutta se olisi haitallista sekä tasa-arvon että työllisyyden kannalta. Sen sijaan tarvitsemme uusia panostuksia eri puolilla Suomea vallitsevan akuutin tilanteen helpottamiseksi.

Arvoisa puhemies! Tämä ehdotus parantaa työnteon taloudellista kannattavuutta. Toimenpide tukee lapsiperheitä ja pienentää yhtä kannustinloukkua. Esityksessä ehdotetaan, että kaikkien perheiden tuloarajoja korotettaisiin 33 prosenttia. Monien perheiden maksu alennetaan nolnaan euroon. Monet perheet saavat tuntevan alennuksen, joka on osalle kymmenien eurojen suuruinen ja osalle yli 100 euron suuruinen. Kaikkein pienituloisimmat on tietenkin jo vapautettu maksusta, mutta heitä autetaan muilla tavoin näinä vaikeina aikoina. Tämä muutos voi auttaa suhteellisen pienituloisia ja keskituloisia lapsiperheitä, myös niillä on hankaluuksia saada rahat riittämään arjen menoihin tässä tilanteessa. Tämä on yksi monista keinoista, joilla heitä yritetään auttaa selviämään elinkustannusten noususta.

Tämä kuitenkin poikkeaa monista väliaikaisista tuista sillä tavoin, että tämä on tarkoitettu pysyväksi. Maksuja alennetaan yhteensä 70 miljoonalla eurolla, ja kuten esityksessä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

lukee, työnteon kannustinvaikutusten parantuessa työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 1 900 työllisellä vuoteen 2026 mennessä. Tämä johdosta myös varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa, mutta samalla verotulot kasvavat ja sosiaaliturvamenot pienenevät.

Arvoisa puhemies! Laki ehdotetaan tulemaan voimaan ensi vuoden maaliskuussa, ja tästä tavoitteesta on tärkeää pitää kiinni. Vaikka kuntien mielestä olisi parempi — mikä on ihan ymmärrettävä — että muutos tulisi voimaan elokuussa, meidän on vastattava ihmisten tuen tarpeeseen heidän arjessaan niin pian kuin mahdollista myös tätä kautta. Oikeastaan meidän tulisi pyrkiä vielä maaliskuuta aikaisempaan toimeenpanoon.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitettäisiin huomiota kahteen asiaan: ensinnäkin kunnille yhteisöverosta maksettavaan kompensatioon. Miten voimme auttaa niitä kuntia, joilla ei ole paljon yhteisöveron tuottoja, ja miten voimme tasoittaa sen vaikutusta, että joillekin maksetaan liikaa kompensatiota ja joillekin liian vähän?

Toiseksi: miten voimme auttaa niitä perheitä, joiden lapset ovat yksityisessä varhaiskasvatuksessa? Loppujen lopuksi melko harva kuuluu myöhemmin päivitettävän hoitolisän piiriin. Voivatko kunnat anoa kompensatiota yksityisistä tuottajista siten, että maksujen alennus hyödyttäisi myös heitä, joiden lapset ovat yhdistysten pyörittämissä päiväkodeissa? Kuntalisä on yksi käytettävissä oleva työkalu, mutta se luo ongelmallisia eroja kuntien välille.

Tarvitsemme sellaisen järjestelmän, jossa jokaisella on yhdenvertainen oikeus päivähöitoon. Parhaiten se onnistuu minun mielestäni kuntien järjestämänä ja voittoa tavoittelemattomien yksityisten tuottajien täydentäessä tarjontaa.

Ärade talman! En sänkning av avgifterna inom småbarnspedagogiken är motiverad. En sänkning hjälper familjernas ekonomi och gynnar sysselsättningen. Samtidigt främjar ändringen ett ökat deltagande i småbarnspedagogik. — Tack, kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sarkomaa.

14.59 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Silloin kun puhumme varhaiskasvatuslaista, puhumme yhdestä Suomen tärkeimmästä asiasta: pienten lasten kasvatuksesta ja koulutuksesta ja Suomen tulevaisuudesta. Kun varhaiskasvatuslaki hyväksyttiin tässä salissa, silloin yhteinen tavoitteemme oli se, että varhaiskasvatus siirtyy osaksi lasten opinpolkua ja luomme vahvan pedagogisen perustan varhaiskasvatukselle. Silloin myös hyvin vahvasti kokoomuksen eduskuntaryhmä nosti esille sen, että varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus ja miten tärkeää on se, että me varmistamme, että on riittävästi moniammatillisia ammattilaisia sitten, kun tuo varhaiskasvatuslaki kokonaisuudessaan 2030 astuu voimaan.

Täällä puheenvuoroissa on jo nostettu esille — on mainiota, että täällä on sivistysvaliokunnan puheenjohtaja — ja on tärkeää, kun tässä lakiesityksessä nyt käsitellään varhaiskasvatusmaksuja, että tässä arvioidaan, minkälaiset henkilöstövaikutukset tällä on, minkälaiset vaikutukset tällä on varhaiskasvatuksen laatuun, miten voitaisiin kohdentaa paremmin tuo kompensatio, joka tässä lakiesityksessä on, ja minkälainen vaikutus tällä lakiesityksellä on yksityiseen päivähöitoon. Yksityinen päivähöito on osa monien varsinkin suurten kaupunkien palvelutuotantoa, ja on tärkeää, että tämä hyvää tarkoittava lakiesitys ei siten aiheuta haittavaikutuksia, ne pitää olla arvioituna tässä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

Arvoisa puhemies! Debattia käytin yhden puheenvuoron verran, ja jatkan nyt siitä. Edustaja Zyskowicz nosti vahvasti esille huolen siitä, että tämä hallitus on erittäin rumasti elänyt lasten piikkiin. Ennen koronaa otettiin miljardi euroa velkaa, ja koronan ja turvallisuustarpeiden lisäksi on otettu velkaa yli 10 miljardia euroa. Eduskuntakauden jälkeen velkaa on 150 miljardia, ensi vuodeksi esititte 8 miljardia euroa velkaa, ja se kaikki menee lastemme maksettavaksi. Joskus tuon velkaantumisen on loputtava, ja sen takia, kun puhutaan lasten asioista, ei voi olla nostamatta esille huolta siitä, että lasten piikkiin eläminen on rumaa. Sen takia kokoomuksen eduskuntaryhmä on esittänyt toimia, että taloutta myöskin sopeutettaisiin sen lisäksi, että tehdään toimia, jotta talous kasvaa. Meillä on vastuu miettiä, minkälaisen tulevaisuuden me lapsillemme jätämme.

Hyvä esimerkki tuosta kestävästä, vastuuttomasta, talouspolitiikasta on se, että hallitus laittoi, aivan oikein, rahaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laaturahoihin, mutta huolimatta valtavasta velkaantumisesta niille ei löydetty tilaa kehyksistä, eli nuo rahat romahtavat sitten ensi vuonna. Tilanne on aika järkyttävä. Täällä ministeri puhui siitä, että halutaan huolehtia varhaiskasvatuksen laadusta ja tehdään toimia sen eteen. Se, mitä te esitätte budjettiesityksessä, on se, että varhaiskasvatuksen kehittämisrahat päättyvät kokonaan, kaikki, eli leikkaus on 140 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen laadun, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon kehittämisrahat päättyvät kokonaan, ja perusopetuksen laaturahoitusta jää vain 15 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kotikaupungissani Helsingissä sitä, että tulee lähestulkoon 10 miljoonan euron leikkaus. Tämä tarkoittaa opettajia vähemmän, tämä tarkoittaa suurempia oppilasryhmiä, vähemmän tukea.

Siinä mielessä vakavasti katson hallituspuolueisiin: jos te haluatte huolehtia myöskin varhaiskasvatuksen laadusta, niin toivon, että vielä eduskuntakäsittelyssä budjettiin voitaisiin tehdä sellainen muutos, että vähemmän velkaantumatta asioita priorisoimalla voitaisiin tämä määrärahojen valtava leikkaus perua. Kokoomus tulee esittämään tästä oman ehdotuksensa vaihtoehtobudjetissa marraskuussa, ja toivon, että tähän ehdotukseen tartuttaisiin ja vietäisiin sitä eteenpäin.

No, tässä käsittelyssä olevassa lakiesityksessä todellakin alennetaan varhaiskasvatusmaksuja, ja se on monelle perheelle iloinen yllätys. Kokoomus on hallituspuolueena tehnyt toimia varhaiskasvatusmaksujen kohtuullistamiseksi, ja olemme esittäneet sitä myös vaihtoehtobudjetissa. Ja erittäin tärkeää on se, miten tämä vaikuttaa, eli työ tulee kannattavamaksi, ja on tärkeää katsoa myöskin valiokuntakäsittelyssä, ettei tässä ole mitään elementtejä, että tämä sitten lisäisi jossain kannustinloukkuja. Tämä on varmasti monelle perheelle erittäin tervetullut, kun nähdään, mikä on inflaatiotilanne, miten esimerkiksi sähkön hinta kasvaa eli todella iso helpotus monelle perheelle.

Mutta iso huoli on talouden lisäksi myöskin siitä, ovatko palvelut saatavilla. Esimerkiksi Helsingissä me joudutaan sulkemaan päiväkotia, ollaan viivästetty päiväkotien avautumista sen takia, että ammattilaisia ei ole riittävästi. Ja sen takia pidin aika vakavana valuvikana, että tässä ei käsitteäkseni ole arvioitu tämän lakiesityksen vaikutuksia henkilöstömääriin.

Puhemies! Haluan sanoa sen, että pidän aika vakavana laiminlyöntinä sitä, että ministeri Honkonen ei esittänyt lisäystä varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoihin ensi vuoden talousarvioon. Ja vieläkin huolestuttavampaa on se, että Helsingin yliopiston järjestämä pätevöitymiskoulutus jo alalla oleville lastenhoitajille on sekin jätetty ilman rahoitusta. Ministeri todellakin on tunnistanut ongelman — täältä lähdettiin siihen hätäkokoukseen — mutta kaikkein ilmeisimpään epäkohtaan ei sitten esityksiä tehty. Eli lastentarhan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

opettajien koulutusmäärät pitäisi nostaa riittävälle tasolle ja vakinaistaa, ettei joka vuosi tarvitsisi eduskunnassa niiden puolesta taistella. [Pia Lohikoski: Tästä asiasta samaa mieltä!] Haluan tässä todeta sen, että esimerkiksi OAJ on laskenut, että aloituspaikkojen kasvattaminen 1 400:aan olisi kustannuksiltaan ensi vuonna 2,3 miljoonaa euroa. Kun te otatte 8 miljardia lisävelkaa, esitätte eduskunnalle ja Suomen kansalle, niin olisi luullut, että tämä summa olisi löytynyt sillä tavalla, että oltaisiin priorisoitu ja asetettu lasten etu etusijalle.

Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että velkaantumista ei hetkessä voi taittaa, mutta joka vuosi pitäisi tehdä sopeuttamistoimia, niin kuin keskeiset talousasiantuntijat ovat esittäneet. Se ei tarkoita sitä, että lapsilta pitäisi leikata esimerkiksi varhaiskasvatuksesta, vaan näitä asioita voi laittaa tärkeysjärjestykseen. Jotkut asiat ovat tärkeämpiä kuin toiset. Pidän erittäin harmillisena sitä, että hallitukselle perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja kehittämisrahat olivat vähemmän tärkeitä ja ne leikataan lähes nollille — no, 15 miljoonaa jää jäljelle. Pidän sitä erittäin huonona arvovalintana. [Pia Lohikoski: Tarkoitatte määräaikaissia rahoja, joiden määräaikaisuus päättyy!]

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.06.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.53.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Asell.

18.53 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Marinin hallitus linjasi budjettiriihessä osana lapsiperheiden ostovoimaa tukevia toimenpiteitä, että varhaiskasvatusmaksuja alennetaan. Se on tässä ajassa tärkeä linjaus, koska hintojen nousu kaikessa, niin ruuassa kuin energiasa, vähentää monien lapsiperheiden ostovoimaa — ja monien muidenkin, itse asiassa kaikkien. Tämän lisäksi korkojen nousu rasittaa perheiden tilannetta, koska useimmilla on myös asuntolainoja otettuna sekä muita lainoja.

Tällä hallituksen esityksellä tulorajoja nostetaan 33 prosenttia, ja noin 30 000 perhettä lisää pääsee maksuttomuuden piiriin varhaiskasvatuksessa. Tämä esitys hyödyttää keskituloisia perheitä, koska pienituloiset perheet ovat jo nykyisellään maksuttomuuden piirissä. Esityksellä on myös työllisyysvaikutuksia. Työnteon kannustinten parantuessa työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 1 900 henkilöllä vuoteen 2026 mennessä. Tämän johdosta myös varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa, mutta samalla verotulot kasvavat ja sosiaaliturvamenot pienenevät.

Tämän esityksen hintalappu kunnille on noin 70 miljoonaa euroa, mutta varhaiskasvatuksen maksutuottojen menetystä kompensoidaan kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille. Käytännössä monissa kunnissa on hyvin erilainen tilanne yhteisöveron tuoton suhteen, eli kunta voi tässä menettää nyt varhaiskasvatusmaksuja eikä hyödy yhteisöveron tuoton jako-osuuden nostosta silloin, kun yhteisöveron tuottojen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

ja yhteisöveroja maksavien yritysten määrä on kunnassa pieni. Tästä aiheutuva haittaa lievennetään ylikompensaatiolla, eli maksutulokertymän menetystä, joka on laskennallisesti noin 70 miljoonaa euroa, kompensoidaan kohdentamalla 100 miljoonaa euroa yhteisöveron tuottoa kunnille. Tässä on tärkeää kohdentaa tämä oikein, niin että ne kunnat, joissa nyt jäädytään miinukselle, myöskin saavat sitten tämän kompensaation. Se on tärkeää huolehtia jatkossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma, poissa. Edustaja Hopsu, poissa. Edustaja al-Tae, poissa. Edustaja Holopainen, Mari, poissa. Edustaja Eloranta, poissa. Edustaja Laakso, poissa. Edustaja Heinäluoma, poissa. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.56 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys varhaiskasvatuksen maksujen pysyvistä alentamisesta on jo toinen kerta, kun hallitus alentaa lapsiperheiden arjen taloudellista räsitystä varhaiskasvatuksen maksuja alentamalla. Esitys on myös tärkeä uusi askel kohti sosiaalidemokraattien pitkäaikaista tavoitetta maksuttomasta varhaiskasvatuksesta kaikille lapsille. Esitys myös edistää tavoitettua varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisesta. Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen maksuttomuuden kokeilu jo osoitti, että maksuttomuus vaikuttaa varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Toki maksujen lisäksi varhaiskasvatuksen laatu vaikuttaa myös siihen, halutaanko näitä palveluja käyttää. Varhaiskasvatus on lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta tutkitusti erittäin tärkeää, ja kaiken lisäksi esitys toteutuessaan tukee myöskin vanhempien työntekoa.

Arvoisa puhemies! Erityisesti nyt, kun inflaatio on korkealla ja energian hinta on noussemassa ennennäkemättömiin lukuihin, on erittäin tärkeää tukea kaikkia kotitalouksia ja erityisesti lapsiperheitä. Varhaiskasvatuksen maksuttomuuden laajentaminen ja maksujen alentaminen monille perheille on myös tämän takia erityisen tärkeää. Noin 30 000 kotitaloutta siirtyisi esityksen voimaan tullessa maksuttoman varhaiskasvatuksen pariin. Kuten jo aiemmin totesin, tulee tavoitteena olla pidemmällä tähtäyksellä maksuton varhaiskasvatus kaikille.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ja poistaminen on yksi tärkeä keino myös lapsiperheköyhyyden ehkäisemiseen. Lapsiperheköyhyys on ollut huolestuttavassa nousussa, ja lapsiperheköyhyys on myös usein periytyvää ihan samalla tavalla kuin koulutus. Nykyinen hintojen nousu on erityisesti vaarassa siirtää suuren määrän lapsiperheitä köyhyyteen, jos emme toimi heidän tukemiseksi, ja tämä lakiesitys on erittäin tärkeä toimenpide nimenomaan tämän ehkäisemiseksi. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lundén.

18.59 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia siten, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin nostamalla tuloarvoja 33 prosenttia. Muutoksen johdosta kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tämä kompensoidaan kunnille kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille. Veronilityslain ja tuloverolain muuttamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys.

Esityksen tavoitteena on budjettiriihen kirjausten mukaisesti lisätä työnteon kannustimia parantamalla työstä saatavaa taloudellista hyötyä. Samalla tuetaan pieni- ja keskitulo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2022 vp

sia lapsiperheitä elinkustannusten ja sähkön voimakkaan hinnannousun vuoksi. Maksuja alentamalla voidaan myös edistää lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamista.

Arvoisa herra puhemies! Esitys herättää ristiriitaisia ajatuksia:

Työllisyysvaikutus arvioidaan melko pieneksi, 1 900 henkilöä vuodesta 23 vuoteen 26 mennessä.

Tavoite pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden tukemisesta on kannatettava, mutta esitys käytännössä kohdistuu vain keskituloisiin, sillä pienituloiset eivät tälläkään hetkellä maksa varhaiskasvatusmaksuja.

Tavoite kompensoida sähkön hinnannousua varhaiskasvatuksen asiakasmaksuilla tuntuu lisäksi keinotekoiselta, kun pitäisi mielestäni pikemminkin pyrkiä puuttumaan suoraan sähkön hintaan.

Hallituksen tavoite lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisesta ei ole kenties tässä tilanteessa se akuutein asia, johon tulisi tarttua. Lausuntopalautteessa nostettiin esiin myös se, että varhaiskasvatuksessa ollaan jo nyt erittäin vaikeassa tilanteessa resurssi- ja henkilöstöpulan vuoksi. Jos esitys lisäisi varhaiskasvatukseen osallistuvien määrää, se vain lisäisi ongelmia.

Lisäksi lausuntopalautteessa pidettiin ehdotusta kansantalouden kannalta kestävämmänä, koska se lisää julkisen talouden kustannuksia sekä velkaa. Arvion mukaan reformi heikentäisi julkista taloutta, työllisyysvaikutuksetkin huomioiden, noin 91 miljoonaa euroa.

Haluan vielä tähän loppuun sanoa, että tämäkin hallituksen esitys on varmasti todella hyvä ja mukava ja näitä on mukava kannattaa, mutta mikä on perinteistä tälle hallitukselle, niin tämäkin, kuten kaikki muukin mukava, tehdään velkarahalla. Velkaa on tässäkin esityksessä tulossa maksettavaksi juuri tässä asiassa kyseessä oleville lapsille. Näin ei mielestäni voi jatkua. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.